

יום שלישי

יכוין בקריאת חמשה פסוקים אלו, שהם כנגד ה' דמילוי ה"ה ראשונה דשם ב"ן, להשאיר בו הארה מתוספת נשמה משבת שעברה:

ביאור המקרא	תורה	ביאור המקרא
(יא) וַיִּסְעוּ [-ונסעו] מִיָּם סוּף, וַיַּחֲנוּ [-וחנו] (יד) וַיִּסְעוּ [-ונסעו] מֵאֵלֹשׁ בֶּכָ"ג באייר, וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִין בִּט"ו באייר:	[ו-וחנו] בְּרַפִּידִם, וְלֹא הָיָה שָׁם מִיָּם לָעַם לְשִׁתּוֹת:	
(יב) וַיִּסְעוּ [-ונסעו] מִמִּדְבַּר סִין, וַיַּחֲנוּ [-וחנו] (טו) וַיִּסְעוּ [-ונסעו] מִרַפִּידִם, וַיַּחֲנוּ [-וחנו] בְּמִדְבַּר סִינִי בראש חודש סיון, שם ניתנה בְּדִפְקָה:	התורה על הר סיני, וַיַּחֲנוּ [-וחנו] שְׁנֵי יָא וַיִּסְעוּ מִיָּם-סוּף וַיַּחֲנוּ [-וחנו] וחטאו ישראל בעגל, והוקם המשכן:	

בְּמִדְבַּר-סִין: וַיִּטְלוּ מִיָּמָא דְסוּף

וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַּר דְסִין: י' וַיִּסְעוּ מִמִּדְבַּר-סִין וַיַּחֲנוּ בְּדִפְקָה: וַיִּטְלוּ מִמִּדְבַּר דְסִין וַיִּשְׂרוּ בְּדִפְקָה: י"ג וַיִּסְעוּ מִדִּפְקָה וַיַּחֲנוּ בְּאֵלֹשׁ: וַיִּטְלוּ מִדִּפְקָה וַיִּשְׂרוּ בְּאֵלֹשׁ: י"ד וַיִּסְעוּ מֵאֵלֹשׁ וַיַּחֲנוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא-הָיָה שָׁם מִיָּם לָעַם לְשִׁתּוֹת: וַיִּטְלוּ מֵאֵלֹשׁ וַיִּשְׂרוּ בְּרַפִּידִם וְלֹא הָיָה תָמָן מָיָא לְעָמָא לְמִשְׁתִּי: טו וַיִּסְעוּ מִרַפִּידִם וַיַּחֲנוּ בְּמִדְבַּר סִינִי: וַיִּטְלוּ מִרַפִּידִם וַיִּשְׂרוּ בְּמִדְבַּר דְסִין:

ביאור המקרא נביאים (ירמיה ב יד-יח) רש"י

בעונותיהם גלו - וכה יוסיף להם אם לא ישובו

(יד) הנביא משיב על טענה, שישראל כביכול תמהים ושואלים לו, הֲעֵבֶד יִשְׂרָאֵל - האם עם ישראל, הינו כעבד הנקנה בכסף, אֵם - או כלום יֵלִיד בֵּית - בן השפחה הוא, שאין אדונו משגיח עליו כהוגן, והלא בן הוא לה', ומדוע הָיָה לָבוֹ שְׂאוֹיְבָיו מְבֹזִים אותו:

(טו) כל כך נגרע מצבם עד שֶׁעָלְיוּ יִשְׂאֲגוּ כְּפָרִים - מלכי האומות האויבים מאיימים על גורל ישראל, ועליהם נִתְּנוּ קוֹלָם, וַיִּשְׁתִּיתוּ - והשמו את אֲרֻצּוֹ לְשִׁמָּה - לשממה. עָרְיוּ נִצְתּוּ - נשרפו מִבְּלִי יֵשֵׁב - שאין איש יושב בהם:

י' הֲעֵבֶד יִשְׂרָאֵל אִם-יֵלִיד בֵּית הוּא מְדוּעַ הָיָה לָבוֹ: הֲעֵבֶדָא הָיָה יִשְׂרָאֵל אִם יֵלִיד בֵּיתָא הוּא

מִדִּין אֲתַמָּסָר לְבִזְזִין: טו עָלְיוּ יִשְׂאֲגוּ כְּפָרִים נִתְּנוּ קוֹלָם וַיִּשְׁתִּיתוּ אֲרֻצּוֹ לְשִׁמָּה עָרְיוּ נִצְתּוּ מִבְּלִי יֵשֵׁב: עֲלוּהִי יְכַלִּין מִלְּפָנָי יְרִימוֹן קְלָהוֹן וְשׁוֹ אֲרַעִיָּה

ביאור רש"י

(יד) יֵלִיד בֵּית. פירושו בֶּן הָאִמָּה [שפחה], ונקרא כך מפני כְּפָרִים. אריות גבורים, וקרא כן לְמַלְכִּים של אומות שילדתו בבית:

(טו) יִשְׂאֲגוּ. אין הכוונה לעתיד, אלא שְׂאוֹגִים כעת, לְשׁוֹן נִצְתּוּ. 'נִצְתּוּ' פירושו מענין הצתה ודליקה, וכלומר הערים נשרפו בְּאֵשׁ: הַנִּזְהָר:

תקלג

מסעי ליום שלישי

רש"י	נביאים	ביאור המקרא
(טז) גם בני נוף ותחפנחם. הם מנרים שאתם בוטחים עליהם לעזרה: ירעוך קדקוד. ירללו גולגלמכס. ירעוך לשון רלעה, כדממרגמינן וקלון (דברים כב לג), וקעוע: (יז) הלא זאת תעשה לך. הלא את הרעה ואת הפורענות הזאת תגרום לך האשמה והעון אשר עזבת את ה' אלהיך: בעת מוליכך בדרך. שהיה מלמד אותך דרך הטובה והישרה: (יח) מה לך לדרך מצרים. למה תעזבי אותי ותצטחי על מנרים: לשנות מי שיחור. שטענו זכורכס צילוס. שיחור הוא ילוס, כמה שנאמר מן השיחור אשר על פני מנרים בספר יהושע (יג): ומה לך. למרוד צי למען תגלי לדרך אשר למעצר נהר פרת:	לצדו קרויה צדן מפלי יתיב: מו גם בני נף ותחפנחם ירעוך קדקוד: אף בני מפיס ותחפנחם יקטלון גפרך ויבזון נכסך: י הלא זאת תעשה לך עזבך את יהוה אלהיך בעת מוליכך בדרך: הלא דא פורענותא תתעבד מניף על דשבקת ית פולחנא דיי אלהך דאחזיף אורחא תקנא ולא הלכתא בה: יח ועתה מה לך לדרך מצרים לשנות מי שחור ומה לך לדרך אשר לשנות מי נהר: וכען מה לכוך לאתחברא לפרעה מלכא דמצרים למרמי דכורכס בנהרא ומה לכוך למגרז קים עם אתורא לאגלאה יתכוך להלאה מעבר פרת:	(טז) משיב הנביא על תמיהת ישראל, כדבריהם כן הוא, כה יעשה וכה יוסיף גם בני נף ותחפנחם [ערים במצרים] שאתם בוטחים בהם, וירעוך קדקוד - ישברו את ראשכם: (יז) ומבאר הנביא בשל מה באה הרעה והפורענות, הלא כל זאת, תעשה לך - גרמתם והבאתם על עצמכם, בעזבך - בשל העזיבה שעזבתם את ה' אלהיך והנטייה אחר האלילים בעת מוליכך בדרך - בשעה שלימדכם את הדרך הטובה והישרה שבה הלכו אבותיכם: (יח) ועתה אחר שנכחתם לדאות כי הכל מאת ה', מה לך כי תעזבו שוב את ה' ותלכי לדרך מצרים כדי לשנות מי שחור - הנילוס, ומה לך לדרך - ומדוע תלכו לאשור לשנות מי נהר - נהר פרת, כלומר, מדוע תפנו לבקש עזרתם, אחר שידעת כי ה' פעל כל זאת:

ביאור רש"י

(טז) גם בני נף ותחפנחם. הם שמות ערים בארץ מצרים שאתם בוטחים עליהם לעזרה: ירעוך קדקוד. כלומר ירצצו ויגלגלמכס. ירעוך פירושו לשון רציצה, כמו שמצאנו דמתרגמינן 'ירצוין' (דברים כב לג) 'ירעוע':	(יז) הלא זאת תעשה לך. כך הוא פירוש הכתוב: 'הלא זאת' - את הרעה ואת הפורענות הזאת, 'תעשה לך' - תגרם לך האשמה והעון אשר עזבת את ה' אלהיך: בעת מוליכך בדרך. בזמן שהיה מלמד אותך דרך הטובה והישרה:
--	---

ביאור המקרא	כתובים	ביאור המקרא
מושלי הגוים לאחר שהחריבו בית המקדש הוסיפו להחריב גם בתי כנסיות, ואנו עדיין אין לנו מופת ונבואה על הגאולה, ועד מתי יחרף האויב לומר שאין	ביכולת ה' להושיענו, ולמה לא תוציא ה' ידיך לנקום באויבינו, והלא אתה מלכנו ותמיד הושעתנו, והושיענו גם עתה.	

תקלד

מסעי ליום שלישי

ביאור המקרא

בתובים (תהלים עד ח-יב)

רש"י

(ח) לאחר שהחריבו בית המקדש, אָמְרוּ [זממו] בְּלִבָּם כל נִינָם - מושלי הגויים בִּיחָד להוסיף ולהרע, והם שָׁרְפוּ את כָּל בתי הכנסיות מוֹעֲדֵי [-המיוחדים] לעבודת הָאֵל אשר נמצאים בָּאָרֶץ:

(ט) והנה אנו בני ישראל

בעת הגלות, את אֲתֵינּוּ

- מופתי הגאולה עדיין לֹא

רָאִינוּ, וְאֵין לנו עוד

[-עדיין] נְבִיא שיגלה זמן

הגאולה, וְלֹא [-ואין]

אֲתָנוּ מי שיוֹדֵעַ עד מָה

[-מתין] נהיה בגלות:

(י) עַד מָתִי אֱלֹהִים יַחַרְףּ

אותך הָצָר [-הצורך], לומר

שאין ביכולתך להושיענו,

האם יִנָּאֵץ [-יבזה] הָאֱלֹהִים

את שְׁמִי לְנִצָּח:

(יא) לָמָּה תִּשָּׁב [-תחזיר]

לאחור את יָדְךָ השמאלית

וְאֵת יד יְמִינְךָ מלהושיענו.

מִקְרָב חִיקְךָ כִּלְיָה - אנא

הוצא את ידיך מתוך חִיקְךָ

ונקום את נקמתך מאויבינו:

(יב) וְהֵלֵא אֹתָהּ אֱלֹהִים

הינך מִלְכִּי [-מלכנו] כבר

מימי קָדָם, והינך פֹּעֵל

יְשׁוּעוֹת תמיד בעבורנו

בְּקֶרֶב הָאָרֶץ, ולכן גם

עתה תושיענו ותמלך

עלינו:

ח אָמְרוּ בְּלִבָּם נִינָם יַחַד שָׁרְפוּ

כָּל-מוֹעֲדֵי-אֵל בָּאָרֶץ: אָמְרוּ

בְּלִבָּהוֹן בְּנִיהוֹן פִּחְדָּא אוֹקִידוּ

אַבְהִתְהוֹן כָּל מְעַרְעִיא אֱלֹהָא

בָּאָרְעָא: ט אֲתֹתִינוּ לֹא-רָאִינוּ

אֵין-עוֹד נְבִיא וְלֹא-אֲתָנוּ יוֹדֵעַ

עַד-מָה: אֲתֹנָא דִּיהִבוּ לָנָא נְבִיא

לֹא חֲמִינָא לִית תוֹב נְבִיא וְלִית

עֲמָנָא דִידֵעַ עַד אֵימָתִי: י עַד-מָתִי

אֱלֹהִים יַחַרְףּ צַר יִנָּאֵץ אוֹיֵב

שְׁמִי לְנִצָּח: עַד אֵימָתִי אֱלֹהָא

יַחֲסֵד מְעִיקָא יַרְחִיק פְּעִיל דְּבָבָא

שְׁמִי לְעֵלְמָא: יא לָמָּה תִּשָּׁב יָדְךָ

וְיִמִּינְךָ מִקְרָב חוֹקֵךְ חִיקְךָ כִּלְיָה: לָמָּה תִּתִּיב יָדְךָ וְיִמִּינְךָ

לְמַפְרוֹק מִן גּוֹ עֲטָפֹךְ אֲפִיק וְשִׁינִי עֲקָתָא: יב וְאֱלֹהִים

מִלְכִּי מִקְדָּם פֹּעֵל יְשׁוּעוֹת בְּקֶרֶב הָאָרֶץ: וְאֱלֹהָא מִלְכָּא

דְּשִׁכְנִית קוֹדֶשִׁיהּ מְלָקְדָּמִין עֲבִיד פּוֹרְקָנָא בְּגוֹ אֲרֻעָא:

ביאור רש"י

הָרָאשׁוֹן, וְהַרְוִמִּים הִחְרִיבוּ אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ הַשֵּׁנִי:

(ט) אֲתֹתִינוּ. הַמוֹפְתִים וְהַנִּסִּים שֶׁהִכְטִּחְתָּנוּ בְּיַד

נְבִיאֶיךָ שִׁהְיוּ בַּעַת הַגְּאֻלָּה, אֵין אָנוּ

רוֹאִים אוֹתָם בְּיָמֵינוּ הַרְבֵּים שְׂאֵנוּ נִמְצְאִים בְּגִזְלָה

[-בגלות]. כֹּאן נִתְנַבֵּא אֶסְפֵּךְ עַל יְמֵי הַגָּלוּת הַעֲתִידִים לְבוֹא

עַל יִשְׂרָאֵל:

עַד מָה. עַד מָתִי נִהְיָה בְּצָרָה זוֹ שֶׁל הַגְּלוּת:

(יא) מִקְרָב חִיקְךָ כִּלְיָה. הַשְׁלִיכָה וְהוֹצֵא אוֹתָהּ [-את

יד יְמִינְךָ] מִתּוֹךְ חִיקְךָ, וְהִלָּחֵם בְּאוֹיְבֶיךָ.

כִּלְיָה הוּא מִלְשׁוֹן גֶּרֶשׁ, כִּמּוֹ שֶׁנֶּאֱמַר (שְׁמוֹת י"א א) 'כִּלְיָה גֶרֶשׁ

יִגְרֹשׁ':

(יב) וְאֱלֹהִים מִלְכִּי מִקְדָּם. וְהָרִי אֹתָהּ תִּשְׁוֲעֵתָנוּ

[-עשית לנו ישועות] מִקְדָּם:

(ח) אָמְרוּ בְּלִבָּם נִינָם יַחַד. נִינָם - מוֹשְׁלֵיהֶם, וְכֵן

נֶאֱמַר בְּשִׁלְמָה הַמֶּלֶךְ (לְעִיל ע"ז י') 'נִינָן' [-ימשול

וַיַּגְדֵּל] שְׁמוֹ, וְכֵן נֶאֱמַר (מְשִׁלִּי כ"ט כ"א) 'וְאִחְרֵיתוֹ יִהְיֶה

מִנִּי' [-שליט]. 'אָמְרוּ בְּלִבָּם נִינָם יַחַד' - כָּל מוֹשְׁלֵיהֶם

מִחֲשָׁבָה אַחַת יֵשׁ לָהֶם, כִּמְחֻשְׁבָּתָם שֶׁל מוֹשְׁלֵיהֶם

הָרָאשׁוֹנִים, בָּאֲחֵרִימִים - כֵּן הָיָא מְחֻשְׁבָּתָם שֶׁל

מוֹשְׁלֵיהֶם שֶׁאַחֲרֵיהֶם, וְהָיָא לְהַתְחַבֵּר [-להתחבר] לְפִתְרֻנָּם

שֶׁל יִשְׂרָאֵל [-הקב"ה] לְלַחֵם בּוֹ תַּחֲלָה, וְאַחֲרַיָּה

יִזְדָּוְנוּ [-יתחברו ללחם] לָהֶם [-בבני ישראל]. וְתִדְעַ

שֶׁכֵּן הוּא, שֶׁהָרִי שָׂרְפוּ אֶת כָּל מוֹעֲדֵי אֵל שֶׁהָיוּ

בָּאָרֶץ, כֹּל מוֹעֲדֵי אֵל - כָּל בְּתִי וְעַד שֶׁלֹּא - בְּתִי

הַמִּקְדָּשׁ וְהַמִּשְׁכָּן שֶׁבָּהֶם ה' מְתוֹעֵד, פְּלִשְׁתִּים הִחְרִיבוּ

אֶת מִשְׁכַּן שִׁלְיָה, נְבוּכַדְנֶצַּר הִחְרִיב אֶת בֵּית הַמִּקְדָּשׁ

תקלה

מסעי ליום שלישי

רע"ב

משניות (סוטה פ"א)

רע"ב

לאשתו על פי עד אחד או על פי עצמו. ואם נסתרה אחר שקנה לה זינו לזינה, נאסרה עליו איסור עולם בזמן הזה שאין שם מי המרים: (ב) כיצד הוא מקנה לה אמר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני כו'.

נגמרה מפרש למתניתין הכי, אמר לה בפני שנים אל תדברי ודברה, אל תדברי ונסתרה, ולא כלום הוא ואינה אסורה לא לבעלה ולא לתרומה. אמר לה אל תסתרי ודברה עמו שלא כסתר, עדיין מותרת לבעלה ומותרת לאכול בתרומה אם אשת כהן היא: נכנסה עמו לבית הסתר ושהתה עמו כדי שומאה אסורה לביתה ואסורה לאכול בתרומה. ושיעור כדי שומאה, כדי ללול זינת תרנגולת ולגמעה: ואם מת חוצצת ולא מתיבמת.

ואם מת בעלה קודם שישקנה, חוללת ולא מתיבמת. דכתיב באשה שמאל זה ערות דבר (דברים כד ג) ויאלה מציתו

(א) המקנה לאשתו. אף על גב דהמקנה משמע דיעזב אין לכתחילה לא, ההלכה היא שחייב אדם לקנאות לאשתו אם היא צריכה לך. ולקמן מפרש כיצד מקנה: מקנה לה על פי שנים. אם צא להשקותה מי המרים, צריך להציא

שני עדים ולומר לה בפניהם אל תסתרי עם איש פלוני. ואם לא קנה לה בפני שנים, אינה נאסרת עליו בסתירה זו ואינו משקה אותה: על פי עד אחד או על פי עצמו. אפילו אין עדים שנסתרה אלא עד אחד, או הוא עצמו אומר ראיה שנסתרה אחר שקנאתי לה, נאסרה בסתירה זו עד ששמה, שסתירה אסורה עליו מספק: רבי יהושע אומר כו'. צריך שני עדים אף לסתירה, והלכה כרבי יהושע. ואף על פי כן אמרין נגמרה דזמן הזה לא לימא

איניש לזימה אפילו זינו לזינה אל תסתרי עם איש פלוני, שם לחוש לדברי רבי יוסי יהודה דאמר מקנה אדם

ביאור המשנה

סוטה פרק א

נאמר בתורה (נמצא ה יג טו) 'איש איש פי תשטה אשתו, וקעלה בו מעל וגו' ונעלם מעיני אישה, ונסתרה והיא נטמאה, ועד אין בה, והוא לא נתפשה. ונעבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו, והוא נטמאה, או עבר עליו רוח קנאה וקנא את אשתו והיא לא נטמאה. והביא האיש את אשתו אל הכהן וגו'.

ענין המצוה הזו, שבעל שרואה את אשתו מרבה להתרועע עם אנשים אחרים ונסתרת עמו, וחושד בה שבאה לידי ניאוף, וקניא בה, היינו, שהתרה בה שלא תסתיר עם אותו האדם, והיא עברה על התראתו ונסתרה עם האיש הזה לבד ברשות היחיד, בשיעור זמן הראוי לביאה, הרי סתירה זו מחייבת לבדק על ידי המים המרים שישקוה בבית המקדש. וכל זמן שלא נבדקה, הרי היא אסורה מן התורה לבעלה, מספק שמא זינתה. וחייב בעלה להביא עמה לבית המקדש קרבן מנחה.

בפרק זה יבוארו דיני הקינוי והסתירה. כיצד, ובאיזה אופן המקנה לאשתו, מתייבבת האשה אם נסתרה עם אותו אדם, בהשקאת המים. וכן יתחילו להתבאר פרטי הדינים בסדר הבאתה לפני הכהן לשתות את המים:

משנה א

המשנה מלמדת בפני כמה צריך הקינוי להיות. והאם

צריך הבעל להביא עדים שנסתרה:

המקנה לאשתו ומתרה בה שלא תתיחד להיות לבדה ברשות היחיד עם איש פלוני, מפני שהוא חושדה שתזנה עמו, רבי אליעזר אומר מקנה לה על פי שנים - צריך להתרות בה בפני שני עדים, שבלי עדים אינו נאמן לומר שקינא לה, ולא ישקוה מי סוטה לבדקה. ועוד, שאם לא התרה בה בפני שני עדים אין זה נחשב

כלל לקינוי, ועל כן אם עברה ונסתרה עם אותו אדם, אינה נאסרת על בעלה. ומשקה לה את מי הסוטה, אף אם שמענו שנסתרה עם אותו אדם, על פי עד אחד בלבד, או אף על פי הבעל עצמו, שאומר שהוא ראה איך שנסתרה עם אותו פלוני, אחר שקינא לה. רבי יהושע אומר מקנה לה על פי שנים, ומשקה לה את מי הסוטה, גם כן רק על פי שנים המעידים שנסתרה עם אותו אדם. אך אם אין שני עדים המעידים שנסתרה, אין האשה נאסרת לבעלה, ואין צריך לבדוקה ולהשקותה:

משנה ב

המשנה מבארת את טעם הקינוי, וכן מה דינה של האשה שנסתרה לאחר שקינא לה בעלה:

כיצד מקנה לה, אומר לה בפני שנים אל תדברי עם איש פלוני, ואם היא עברה על התראתו, ודברה עמו, עדיין היא מתרת לביתה [לבעלה], וכן אם אשת כהן היא עדיין מתרת לאכול בתרומה, אך אם עברה ונכנסה עמו לבית הסתר - למקום מוסתר, ושהתה עמו שם, כדי שומאה - כשיעור זמן הראוי לביאה, הרי היא אסורה לביתה [לבעלה]. ואם אשת כהן היא, אסורה לאכול בתרומה מספק, עד שישקוה ותימצא טהורה. ואם מת בעלה ללא שהניח בנים, קודם שהספיק להשקותה, חוצצת לאחיו מספק שמא היתה מותרת לבעלה המת, ואם כן, הרי היא זקוקה ליבם ואסורה לכל העולם, אולם ולא מתיבמת, מפני שחוששים שמא נבעלה לזר ונאסרה לבעלה המת, ואם כן הרי היא אסורה ליבם:

תקלו

מסעי ליום שלישי

רע"ב

משניות

רע"ב

והלכה והיתה לאיש אחר, ודרשין 'לאיש אחר' ולא ליצם. ואף על פי כן אינה מותרת לזר בלא חליצה, שכשם שחם היה בעלה חי לא היתה מותרת בלא גט, כך אינה מותרת מן היצם בלא חליצה: (ג) וא"ל אסורות לאכול בתרומה. לעולם. ואפילו היא בת כהן. ואילו שאר סוטות אינן אסורות אלא עד שיטמו וימלאו טהורות: ושבאו עדים שהיא טמאה. ואפילו לאחר שסתתה ולא בדקה המים, אסורה איסור עולם. לפי שאין המים צודקים באשה שיש בה עדים שנטמאת, שנאמר (במדבר ה יא) 'ונסתרה והיא נטמאה ועד אין זה', דליכא דידע זה הוא שהמים צודקים, אבל איכא דידע זה, אפילו העדים הם צמדינת הם אין המים צודקים: ושבעלה בא עליה בדרך. דשז אין המים צודקים אותה, דכתיב (שם פסוק לא) 'ונקה האיש מעון', בזמן שהאיש מנוקה מעון, שלא בא עליה לאחר סמירה, אז 'והאשה ההיא תשא את עונה'.

ג ואלו אסורות מלאכול בתרומה, האומרת טמאה אני לה, ושבאו עדים שהיא טמאה, והאומרת איני שותה, ושבעלה אינו רוצה להשקותה, ושבעלה בא עליה בדרך. כיצד עושה לה, מוליכה לבית דין שפאותו מקום, ומוסרין לו שני תלמידי חכמים, שמא יבוא עליה בדרך. רבי יהודה אומר, בעלה נאמן עליה: ד הוי מעלין אותה לבית דין הגדול שפירושלים, ומאימין עליה בדרך שמאימין על עדי נפשות. ואומרים לה, בתי הרבה יין עושה, הרבה שחוק עושה, הרבה ילדות עושה, הרבה שכנים הרעים עושים. עשי לשמו הגדול שנכתב בקדשה, שלא

ימחה על המים. ואומרים לפניך דברים שאינה פדאי לשמען, היא וכל משפחת בית אביה:

ביאור המשנה

משנה ג

במשנה הקודמת התבאר, שאשה שקינא לה בעלה ונסתרה, אסורה לאכול בתרומה עד שתשתה את המים המורים. משנתינו מבארת שיש חמש נשים שנשארות לעולם באיסורן לאכול תרומה:

וא"ל אסורות מלאכול בתרומה לעולם. אשת כהן האומרת לבעלה טמאה אני לה - מודה אני שנבעלתי לאחר. וכן אשת כהן שבאו שני עדים להעיד שהיא טמאה - שנבעלה. וכן האומרת טהורה אני, אך איני שותה - שאינה רוצה לשתות את מי המרים. וכן אשה שבעלה אינו רוצה להשקותה, וכן אשה שבעלה בא עליה בדרך - בהליכתם לבית המקדש כדי להשקותה, שאין משקין אותה מפני שאין המים בודקין אותה. בכל אלו כיון שלא נתברר שטהורות הן, נאסר להן אכילת תרומה.

המשנה מלמדת את דרך הבאת הסוטה לבית דין הגדול שבירושלים:

כיצד עושה לה, מוליכה לבית דין שפאותו מקום שדר בו, ומוסרין לו בית דין שני תלמידי חכמים שילכו עמהם לירושלים, מפני החשש שמא יבוא עליה בדרך, ועל כן צריכים שנים שיובלו

להעיד על כך, שאם יבוא עליה בדרך לא ישקו אותה. רבי יהודה אומר בעלה נאמן עליה ואין צריך להעמיד עדים לידו, כי בודאי לא יחטא עמה בדרך:

משנה ד

המשניות שלפנינו מביאות את סדר הדברים הנעשים לסוטה בבית המקדש:

היו מעלין אותה לבית דין הגדול שבירושלים, ומאימין עליה בדרך שמאימין על עדי נפשות, כדי להכריח אותה להודות בחטאה, ואומרים לה, בתי הרבה יין עושה לאדם שיכשל בעבירה, וכן הרבה שחוק עושה שיכשלו בעבירה, כמו שאמר רבי עקיבא (אבות פ"ג מ"ג) 'שחוק וקלות ראש מרגילין לערוה', וכמו כן הרבה ילדות עושה, והרבה שכנים הרעים - המצויים אצלה תמיד עושים, עשי לשמו הגדול שנכתב בקדשה שלא ימחה על המים, ואומרים לפניך דברים שאינה פדאי לשמען היא וכל משפחת בית אביה, שאומר לפניך איך שהודו הצדיקים הראשונים [יהודה במעשה תמר, ורואבן במעשה בלהה], ובא לשדלה בדברים שתודה אף היא על מעשיה עם פלוני הנסתר עמה:

מסעי ליום שלישי

תקלו

רע"ב	משניות	רע"ב
(ה) שוברת כתובתה. כותבת שובר על כתובתה, זניתי ואדמתי. כמותי כדי שלא תוכל לחזור ולתבוע כמותה ממנו. וזמקום שאין כותבין כתובה אלא סומכין על חנאי צ"ד הוא כמות שובר, אבל זמקום שכותבים כמותה, מקרעת כמותה ואינה כותבת שובר: מעלין אותה לשער המזרח. מעלין ומוזקין אותה, כדי ליגעה אולי תטרוף דעתה ותודה: שעל פתח שער בקבור. אדם ששמו נקנור שהציג דלמות לאותו פתח מאלכסנדריא של מצרים, ונעשו לו נסים ונקרא שער נקנור על שמו כדאמרין זימא (ב): ששם משקין את הסוטרות. דנעין 'לפני ה' (ויקרא יד יא): ומטהרין את היולדות. כדי שיעמדו על גבי קרבן. והוא הדין זבין וזבות הטעונים קרבן: ומטהרין את המצורעים. כדכתיב (שם) והעמיד הכהן המטהר וכו' לפני ה': אוחז בבגדיה. צניח האור שזה: אם נקרעו. אינו חושש, ואם נפרמו אינו חושש. פרימה גדולה מקריעה שנקרע לקרעים הרבה. לשון אחר, פרימה מן הדדין קריעה צאורק: עד שמוגלה את לבנה. דכתיב (נמדר ה יח) וצפרע	את ראש האשה, אין לי אלא ראש גופה מנין, תלמוד לומר 'האשה', אם כן מה תלמוד לומר 'את ראש', תלמוד שכותב את שער: רבי יהודה אומר כו'. שמה תלך זכאה ויתגרו זה פרחי כהונה שראו לזה נאה ושערה נאה. ואין הלכה כרבי יהודה: (ו) היתה מכוסה בלבנים מכסה בשחורים. ואם היו שחורים יפין לה, מכסה בצגדים מכוערים: קמליות. ענקים שמשמים סביב האור. ומפני שהאשה חונקת עצמה בהם כדי שתראה בעלת נשך, נקראים קמליות: נזמים ומבצעות מעבירים ממנה. מפרש בגמרא דלא תימא שניחו לה הנזמים והטבעות אחר שקרעו צגדיה וגלו את ליבה שזה יומר גנאי לה, כמו שגנאי יומר לאדם ערוס שילך צמנעלים צרגליו מליך יתף, קא משמע לן דלא: חבל מצרי. מפרש צירושלמי לפי שעשתה מעשה מצרים. ואם אין חבל מצרי מציא שאר חבלים: וקושרו למעלה מדידה. שלא יפלו צגדיה ומשאר ערומה: ובל' הרוצה לראות בא לראות. ודוקא צאנשים רשות ואינו חובה. אבל צנשים, חובה על כל הנשים המצויות שם ללא ולראות, כדכתיב (יחזקאל כג מה) 'ונסרו כל הנשים':	ה אם אמרה טמאה אני, שוברת כתבתה ויצאתה. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח שעל פתח שער נקנור, ששם משקין את הסוטרות, ומטהרין את המצורעים. וכהן אוחז בבגדיה, אם נקרעו נקרעו, אם נפרמו נפרמו, עד שהוא מגלה את לבנה, וסותר את שער. רבי יהודה אומר, אם היה לבנה נאה, לא היה מגלהו. ואם היה שער נאה, לא היה סותרו: ו היתה מתפסה בלבנים, מכסה בשחורים. היו עליה כלי זהב וקטליות, נזמים וטבעות, מעבירים ממנה כדי לנוללה. ואחר כך מביא חבל מצרי וקושרו למעלה מדידה. וכל הרוצה לראות בא לראות, חוץ מעבדיה משפחותיה, מפני שלבנה גם בהן.

ביאור המשנה

אומר אם היה לבנה נאה לא היה מגלהו, ואם היה שער נאה לא היה סותרו, שחוששים שמה תצא זכאית, ויתגרו בה צעירי הכהנים שראו אותה כשהיא מגולה:

משנה ו

אם היתה מתפסה בלבנים ליפות את עצמה, מכסה בשחורים כדי לבטל יופיה ממנה, אם היו עליה כלי זהב וקטליות - שרשראות התלויות בצווארה, נזמים - תכשיטי האף והאוזן, וטבעות שעל אצבעותיה, מעבירים אותן ממנה כדי לנוללה, ואחר כך מביא חבל מצרי שעשוי מהסיב שגדל סביבות הדקלים, וקושרו למעלה מדידה כדי שלא יפלו בגדיה ממנה מאחר שקרע אותם.

וכף איש הרוצה לראות אותה בניולה בא לראות, חוץ מעבדיה ושבחותיה שאסורים לבוא לראותה, מפני שלבנה גם בהן - שכאשר אדם רואה את בני ביתו, דעתו מתגברת עליו, ואף היא לא

משנה ה

אם אמרה האשה, טמאה אני, שאכן נטמאה באותה סתירה עם פלוני, שוברת - כותבת שובר על כתבתה 'זניתי ואיבדתי כתובתי', ויצאת מתחת בעלה. אולם אינה נהרגת מאחר ולא היו עדים בשעת מעשה. ואם אמרה טהורה אני, מעלין אותה לשער המזרח - השער החיצוני בכניסה להר הבית, וממשיכים עמה עד המקום שעל פתח שער נקנור ששם משקין את הסוטרות שנאמר (נמדר ה טו) **'והעמיד לפני ה', וישם מטהרין את היולדות שמצוה עליהן לעמוד על קורבנותיהן, ומטהרין את המצורעים כמו שנאמר (ויקרא יד יא) 'והעמיד הפה המטהר את האיש המטהר ואתם לפני ה' פתח אהל מועד'.**

וכהן אוחז בבגדיה - בבית הצואר שלה, אם נקרעו נקרעו ואינו חושש, ואם גם נפרמו - שנקרעו לקרעים רבים, נפרמו, עד שהוא מגלה את לבנה. וסותר את שער כדי לנוללה ולביישה. רבי יהודה

תקלה

מסעי ליום שלישי

רע"ב

משניות

רע"ב

ובכל הנשים מותרות לראותה. חייצין לראותה. הכי מפרש לה נגמרה: (ז) המקום ניוולתה. שמגלה כהן את ראשה וסותר את שערה וקורע את בגדיה: היא גילתה את עצמה. ישנה צפרשת דרכים וגילתה ענמה לנואף: המקום גילתה עליה. שכהן מעמידה על שער נקור ומראה קלונה לכל: בירך התחילה בעבירה תחלה. צדקן תשמש היך נהנה מחלה נקורו צער: ושאר כל הגוף לא פלט. שאר אברי גופה אינם

וכל הנשים מתרות לראותה, שנאמר (יחזקאל כג מח) ונפרו כל הנשים ולא תעשינה פזמותכנה: ז במדה שאדם מודד, בה מודדין לו. היא קשטה את עצמה לעברה, המקום נולה. היא גלתה את עצמה לעברה, המקום גלה

פלטים מן החולי, ואף על פי שלא הזכירו במקרא אלא צטן ויך: (ח) לונביאות. מנימות: לב אביו. אמר לו אצלום לאציו, כמוז לי שילכו עמי שנים איש שאחר מכל ישראל, כמוז לו. והיה מראה חותמו של אציו לשנים, והולכים אחריו, לשנים אחרים והולכים אחריו, עד שכינס מאתים איש, כולן ראשי סנהדראות. הרי שגנז לב אציו ולב צ"ד. ולב כל ישראל, דכחז (שמואל ב' טו ו) ויגנוז אצלום את לב אנשי ישראל:

עליה. בירך התחילה בעברה תחלה ואחר כך הבטן, לפיכך תלקה הירך תחלה ואחר כך הבטן, ושאר כל הגוף לא פלט: ח שמשון הלך אחר עיניו, לפיכך נקרו פלשתים את עיניו, שנאמר (שופטים טו כא) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו. אבשלום נתנאח בשערו, לפיכך נתלה בשערו. ולפי שבא על עשר פילגשי אביו, לפיכך נתנו בו עשר לונביות, שנאמר (שמואל ב' יט טו) ויסבו עשרה (אנשים) [נערים] נשאי כלי יואב, ויפו את אבשלום וימתהו]. ולפי שגנב שלשה לבבות, לב אביו, ולב בית דין,

ביאור המשנה

משנה ח

בהמשך לדברי המשנה הקודמת, שבמדה שאדם מודד בה מודדין לו, מביאה המשנה מקומות שמצאנו הנהגה זו:

שמשון הלך אחר עיניו והיה לוקח מן הנשים הנכריות אותן שישרו יופיין בעיניו, לפיכך מדה כנגד מדה, נקרו פלשתים את עיניו שנאמר (שופטים טו כא) ויאחזוהו פלשתים וינקרו את עיניו. אבשלום נתנאח בשערו שהיה נאה, לפיכך מדה כנגד מדה, נתלה בשערו בעת שנס במלחמה שערכו עמו עבדי דוד אביו, שנתפס שערו בענפי עץ, והפרד שרכב עליו המשיך בהילוכו, ונותר אבשלום תלוי בשערותיו בין השמים לארץ. ולפי שבא אבשלום בשעה שברח דוד מפניו על עשר פילגשי אביו, לפיכך מדה כנגד מדה נתנו בו נערי יואב בעודו תלוי חי על העץ, עשר לונביות - חניות, כדי להורגו, שנאמר (שמואל ב' יט טו) ויסבו עשרה (אנשים) [נערים] נשאי כלי יואב ויפו את אבשלום וימתהו]. ולפי שגנב שלשה לבבות, לב אביו ולב בית דין דכתיב (שם טו יא) ואת אבשלום הלכו מאתים איש מירושלם קראים והלכים לתמם ולא ידעו כל דבר. ופירשו בירושלמי (פ"ה ס"ח) שביקש אבשלום מדוד אביו שיכתוב לו כתב ציווי לשני אנשים, מי שיבחר, שילכו עמו ללוותו. והיה מראה את הכתב הזה לשנים והלכו עמו כפי שצוה המלך דוד, ואחר כך הראה זאת לשנים אחרים והלכו עמו אף הם, ושוב הראה זאת לשנים אחרים עד שכינס מאתים איש שהלכו אחריו, וכולם היו ראשי סנהדראות. הרי גניבת לב אביו ולב בית דין שהלכו

תירא ולא תבוא להודות, ואנו חפצים בהודאתה כדי שלא ימחה השם על המים. וכל הנשים מתרות לראותה, ולא זו בלבד, אלא אף חייבות לראותה, שנאמר (יחזקאל כג מח) ונפרו כל הנשים ולא תעשינה פזמותכנה, כלומר, שיש על כל הנשים חובה לראותה בניוולה, כדי שיקחו מוסר לנפשן ולא יחטאו כמותה:

משנה ז

משנתנו מבארת טעם הנהגות הבזיון והעונשים שבסוטה בעת השקאתה, שהם על פי מדת הקדוש ברוך הוא הנהג כנגד מדה כנגד מעשי האדם:

במדה שאדם נוהג ומודד, בה גם מודדין לו, ולכן כנגד מה שהיא קשטה את עצמה כדי לעבור עברה, כנגד זה המקום - הקדוש ברוך הוא, נולה שהיא גלתה את עצמה לעברה בכך שישבה בפתחי הבתים ובפרשת דרכים ולא נהגה בצניעות, והכשילה בכך את הנואף, כך עכשיו המקום גלה ופרס עליה שתהיה לאלה וקללה בקרב עמה, ושיבואו אנשים לראותה בניוולה. וכנגד מה שפירך התחילה בעברה תחלה ואחר כך הבטן, לפיכך אף מקללה הכהן שעונשה יהיה באופן שתלקה הירך תחלה, ואחר כך הבטן, וככתוב (צמחני ס כא) וכתת ה' את ירכך נפלת ואת בטנך צכה, ואף שאר כל הגוף שאף הוא נהנה מן העבירה לא פלט וניצל מעונש וככתוב (שם ס טז) וקאו בה, בכלולה, וסופה שכל איכריה נחלים ולבסוף מתה:

מסעי ליום שלישי

רע"ב משניות רע"ב
 (ט) וכן לענין הטובה. וְלֵב יִשְׂרָאֵל, שֶׁנֶּאֱמַר (שם טו ו) וַיִּגְבַּב
 נותנים לו לאדם סכר מעין אֲבִשְׁלוּם אֶת לֵב אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל, לְפִיכָךְ
 הטובה שעשה. ומיהו יתיר נִתְקַעוּ בּוֹ שְׁלֹשָׁה שָׁבָטִים, שֶׁנֶּאֱמַר (שם
 יח יד) וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שָׁבָטִים בְּכַפּוֹ וַיִּתְקַעֵם בָּלֵב אֲבִשְׁלוּם: וְכֵן לְעֻנֵּין הַטּוֹבָה, מְרִים
 הַמְתִּינָה לְמִשָּׁה שְׁעָה אַחַת, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות ז ד) וַתִּתְצַב אַחֲתָו מִרְחָק, לְפִיכָךְ נִתְעַכְּבוּ לָהּ
 יִשְׂרָאֵל שְׁבַעֲה יָמִים בַּמִּדְבָּר, שֶׁנֶּאֱמַר (במדבר יב טו) וְהָעָם לֹא נָסַע עַד הָאֶסְף מְרִים. יוֹסֵף
 זָכָה לְקַבֵּר אֶת אָבִיו וְאֵין בְּאֲחֵיו גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (בראשית כ ו) וַיַּעַל יוֹסֵף לְקַבֵּר אֶת
 אָבִיו, וַיַּעַל עִמּוֹ גַּם רָכָב גַּם פָּרָשִׁים. מִי לָנוּ גְּדוֹל מִיוֹסֵף, שְׁלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא מִשָּׁה.
 מִשָּׁה זָכָה בַּעֲצָמוֹת יוֹסֵף וְאֵין בְּיִשְׂרָאֵל גְּדוֹל מִמֶּנּוּ, שֶׁנֶּאֱמַר (שמות יג יט) וַיִּקַּח מִשָּׁה אֶת
 עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ. מִי גְּדוֹל מִמִּשָּׁה שְׁלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ אֶלָּא הַמְּקוֹם, שֶׁנֶּאֱמַר (דברים לד ו)
 וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִי. וְלֹא עַל מִשָּׁה בְּלִבָּד אָמְרוּ, אֶלָּא עַל כָּל הַצְּדִיקִים, שֶׁנֶּאֱמַר (ישעיה נח ח)
 וְהָלַךְ לִפְנֵיהֶם צִדְקָה כְּבוֹד ה' יֹאסִפֵּה:

ביאור המשנה

עמר, וכן גנב לֵב יִשְׂרָאֵל שְׁנֵאמֶר (שמואל ב טו ו) ויִגְנֹב אֶבְשָׁלוֹם אֶת לֵב אֲנָשֵׁי יִשְׂרָאֵל, שפיתה אותם בכוזבים וגנב לבם בחלקלקות לשון, לאמר שהוא ישפטם צדק ויציילם מעושיק, לְפִיכָּה מדה כנגד מדה נִתְקַעוּ בוֹ שְׁלֹשָׁה שָׁבָטִים - מקלות, שְׁנֵאמֶר (סס יט יז) וַיִּקַּח שְׁלֹשָׁה שָׁבָטִים בָּכֶם וַיִּתְקַעֵם בְּלֵב אֲבִישָׁלוֹם:

משנה פ

ביציאתו ממצרים, ואין בישראל גִּדּוֹל מִמֶּנּוּ, וגרם ליוסף שיתכבד לבוא לקבורה על ידי הגדול ביותר שבִּישָׂרָאֵל, שְׁנָאֲמֹר (שמות יג טו) 'וַיִּקַּח מֹשֶׁה אֶת עֲצָמוֹת יוֹסֵף עִמּוֹ', לפיכך מדה כנגד מדה זכה וּמִי גִדּוֹל מִמֹּשֶׁה שְׁלֹא נִתְעַסֵּק בּוֹ בַקְבוּרָתוֹ אֲלֵא הַמָּקוֹם בְּרוּךְ הוּא בעצמו, שְׁנָאֲמֹר (דברים לד ו) 'וַיִּקְבֹּר אֹתוֹ בְּגִ'י וְלֹא פוּרַשׁ מִי קִבֵּר, ואין זה אלא הקדוש ברוך הוא בעצמו. מוסיפה המשנה, וְלֹא עָל מֹשֶׁה בְּלִבְד אֲמָרוּ שֶׁנִּתְעַסֵּק עִמּוֹ הַקְדוֹשׁ בְּרוּךְ בַּעֲצָמוֹ בַּעַת הַסְתַּלְקוּתוֹ, אֲלֵא עָל בָּל הַצְדִּיקִים נֹאמֵר שֶׁמִּקְבֵּל ה' נִשְׁמָתָם, שְׁנָאֲמֹר (ישעיה נח ט) 'וְהִלֵּךְ לִפְנֵיהֶם צִדְקָה כְּבוֹד ה' יִאֲסֹפֶה'.

ביאור הגמרא

התנא ששנה משנתינו, **אָסור** לו לאדם **לְקַנְאוֹת** לאשתו. כיון שעל ידי הקינוי מביא את עצמו לידי תגרה ואיבה עם אשתו, וכן גורם לה ניוול ובזיון אם תסתר וישקוה, בעוד שאפשר שהיא טהורה:

מביאה הגמרא מאמרים בגנות הזנות:

**אָמַר רַב חֲסִידָא זְנוּתָא
בְּבֵיתָא - זְנוּת בְּבֵית, הֲרֵי
הִיא פּוֹעֵלֶת פִּי קִרְיָא**

גמרא (סוטה ב. ג: ד:)

הגמרא מדייקת מלשון המשנה, שלא ראוי לאדם לקנאות לאשתו: שנינו במשנה, **הַמִּקְנָא** לאשתו, רבי אליעזר אומר מקנא לה על פי שנים. ומכך שהאריכה המשנה בדבריה, ולא כתבה רבי אליעזר אומר, מקנא אדם לאשתו על פי

שנים, משמע שרק בדיעבד

אם קינא, אין, אבל
לכתחילה לא יקנא לאשתו.

**הַמִּקְנָא דִּיעֲבֵד אִין, לְכַתְחִילָה לֹא, קָסְבֵר
תְּנָא דִידָן אֲסוּר לְקִנְאוֹת:
אֲמַר רַב חֲסֵדָא זְנוּתָא בְּבֵיתָא, כִּי קְרִיא**

רש"י: לַבַּת־חֵיילָה לֵאמֹר. מדלג חני רבי אליעזר חומר מקנא אדם לאשמו על פי שנים: **אסור** לַקְנָאוֹת. שמיא ענמו לירי חגר ואת אשמו לידי ניוול ואפי' היא טהורה: **קריא**. תולעת של שומשמן האוכלתו, כך הזנות מחרבת את הבית:

תקמ

מסעי ליום שלישי

ביאור הגמרא

גמרא

ביאור הגמרא

לְשׁוֹמְשָׁמָא - כפעולת התולעת לשומשמן, שכשם שהתולעת אוכלת ומחסרת בהם, כך הזנות מחריבה ומזיקה את הבית.

וְאָמַר רַב חֲסִידָא, תּוֹקְפָא בְּבִיתָא - כעס בבית, זונה.

מחריב ומזיק אותו, פי קריא לְשׁוֹמְשָׁמָא.

אומרת הגמרא, אידי ואידי - הן הזנות והן הכעס, מוסיקים כך, דווקא כאשר הן באיתתא - באשה, לפי שכאשר האשה מזנה או כעסנית, הרי היא מתעסקת בזנוניה תדיר ואינה עושה מלאכתה, ולא משמרת ביתה, ומפקרת רכושו של בעלה למנאפים, אבא בגבא - באיש, לית קין ביה - אין הזיקו רב כל כך כשהוא מזנה או כעסן.

מאמר נוסף בגנות הזנות:

וְאָמַר רַב חֲסִידָא, בְּתַחֲלִיף קוֹדֵם שְׁחָטָאוּ יִשְׂרָאֵל בְּעִרְוֹת, הִיתָה שְׂכִינָה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד בְּבִיתוֹ, שְׁנָאֲמַר (דנסיס כג טו) 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶה' בֵּינוֹ שְׁחָטָאוּ נִסְתַּלְקָה שְׂכִינָה מִמֶּהם מִלְּבוֹא לְבֵיתָם, שְׁאִינָה יִכְלֹה לְרֹאוֹת בְּעִבְרֵיּוֹת שְׁבִידָם, שְׁנָאֲמַר בְּסוֹף הַפְּסוּק (ס) 'וְלֹא יִרְאֶה כֶּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשֹׁב מֵאַחֲרֶיךָ', וְהָרִי שְׁחָטָא הָעִרְוֹת גּוֹרֵם לְסִילּוּק הַשְׂכִּינָה:

אגב שהסמיכה הברייתא (ד) מהכתוב את שיעור העראה לכיכר לחם, מביאה הגמרא דרשה נוספת מפסוק זה:

דְּרַשׁ רַב עֲוִירָא, זְמַנִּין אָמַר יָהּ מְשֻׁמִּיָּה דְּרַבִּי אָמִי - פעמים שאמר דרשה זו בשם רב אמי, וְזְמַנִּין אָמַר יָהּ מְשֻׁמִּיָּה דְּרַבִּי אָסִי - פעמים שאמר זאת בשם רב אסי, כָּל הָאֲוִיבָל לָחֶם בְּרָא נְטִילַת יָדִים קוֹדֵם הַסְעוּדָה, כְּאִילוּ כָּאֵל אֵלָּא שְׁכִינָה זֹנָה, שְׁנָאֲמַר (משלי ו טו) 'כִּי בָעַד

לְשׁוֹמְשָׁמָא. וְאָמַר רַב חֲסִידָא תּוֹקְפָא בְּבִיתָא, כִּי קָרִיא לְשׁוֹמְשָׁמָא. אִידִי וְאִידִי בְּאִיתָא, אֲבָל בְּגִבְרָא לִית לֵן בֵּה. וְאָמַר רַב חֲסִידָא בְּתַחֲלִיף קוֹדֵם שְׁחָטָאוּ יִשְׂרָאֵל, הִיתָה שְׂכִינָה שׁוֹרָה עִם כָּל אֶחָד וְאֶחָד, שְׁנָאֲמַר 'כִּי ה' אֱלֹהֶיךָ מִתְּהַלֵּךְ בְּקֶרֶב מִחֲנֶה' בֵּינוֹ שְׁחָטָאוּ נִסְתַּלְקָה שְׂכִינָה מִמֶּהם, שְׁנָאֲמַר 'וְלֹא יִרְאֶה כֶּךָ עֲרֹת דָּבָר וְשֹׁב מֵאַחֲרֶיךָ':

דְּרַשׁ רַב עֲוִירָא, זְמַנִּין אָמַר יָהּ מְשֻׁמִּיָּה דְּרַבִּי אָמִי, וְזְמַנִּין אָמַר יָהּ מְשֻׁמִּיָּה דְּרַבִּי אָסִי, כָּל הָאֲוִיבָל לָחֶם בְּרָא נְטִילַת יָדִים, כְּאִילוּ כָּאֵל אֵלָּא שְׁכִינָה זֹנָה, שְׁנָאֲמַר 'כִּי בָעַד אֵשָׁה זֹנָה עַד כִּכָּר לָחֶם'. אָמַר רַבָּא הָאִי בָּעַד אֵשָׁה זֹנָה עַד כִּכָּר לָחֶם, בָּעַד כִּכָּר לָחֶם עַד אֵשָׁה זֹנָה מִיבְּעִי לִיה. אֲלֹא אָמַר רַבָּא כָּל הָבָא עַל אֵשָׁה זֹנָה, לְסוֹף מִבְּקֵשׁ כִּכָּר לָחֶם. אָמַר רַבִּי זְרִיקָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר כָּל הַמְּזֻזָּל בְּנְטִילַת יָדִים נֶעְקַר מִן הָעוֹלָם. אָמַר רַב חִיָּיא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב מִים רִאשׁוֹנִים צָרִיךְ

רש"י: תוקפא. כעס. אידי ואידי. תוקפא וזנותא דאמרין דמחצתא את הצית: באיתתא. כשהאשה מזנה או כעסנית, לפי שהאשה מתעסקת בזנוניה ואינה עושה מלאכתה ולא משמרת ביתה ומפקרת את של בעלה למנאפים: קודם שחטאו ישראל. זעירות: עם כל אחד ואחד. ציתו: נסתלקה מהם. מלכא לציתא דאינו יכול לראות זעירות שציתו: כי בעד אשה זונה וגו'. השמא דיש ליה מסיפיה לרישיה שציל ככר לחם אדם מתחייב צעונש של אשה זונה: במילתיה דרבא גרסי' בעד ככר לחם עד אשה זונה מבעי ליה. דמשמע שציל ככר לחם רב העונש עד כדי עונש אשה זונה, וה"ה נמי אי הוה כמיז עד אשה זונה צעד ככר לחם לא הוה קשיא לרבא מיד, דודאי מסיפיה לרישיה מדריש קרא, אלא עד וצעד קא קשיא ליה דגזי ככר לחם הוה ליה למיכתז צעד וגזי אשה זונה הוה ליה למיכתז עד: המזלזל. שאוכל תמיד בלא נטילת ידים: נעקר. דעובר על דברי חכמים חייב מיתה דכמיז (קס"ה י ט) 'פורץ גדר ישכנו נחש': מים ראשונים. שלפני המזון:

מקשה הגמרא אָמַר רַבָּא, אם הפסוק נדרש כדברין, הָאִי בָּעַד אֵשָׁה זֹנָה עַד כִּכָּר לָחֶם' וכי כך צריך לומר, הָאִי בָּעַד כִּכָּר לָחֶם עַד אֵשָׁה זֹנָה' מִיבְּעִי לִיה - צריך היה לכתוב, שהרי כשכתוב 'בעד' ו'עד' משמעו, שבעד דבר זה מגיעים עד לדבר השני, וכיון שתיבת 'בעד' כתובה אצל האשה זונה ותיבת 'עד' כתובה אצל הכיכר לחם, משמע שהפסוק מתפרש שמחמת האשה זונה יגיע עד כיכר לחם, ולא שמחמת כיכר לחם יגיע עד אשה זונה.

על כן דוחה רבא את דרשתו של רב עוירא. אָמַר רַבָּא כָּךְ מִתְּפָרֵשׁ הַפְּסוּק, כָּל הָבָא עַל אֵשָׁה זֹנָה, עוֹנֵשׁ הוּא שְׁלֹשָׁה מִבְּקֵשׁ כִּכָּר לָחֶם, שְׁמָגִיעַ לִידֵי עֲנִיּוֹת, וְכֵן מִתְּפָרֵשׁ הַפְּסוּק, שֶׁהַעוֹנֵשׁ שֶׁמִּקְבֵּל בְּעַד שְׂבֵא עַל אֵשָׁה זֹנָה הוּא שְׁמָגִיעַ עַד כִּכָּר לָחֶם. אֲגַב דְּבִרֵי רַב עֲוִירָא בְּעוֹנֵשׁוֹ שֶׁל הָאוֹכֵל לָחֶם בְּלֹא בְּנִטְלַת יָדִים, מְבִיָּאה הַגְּמָרָא עוֹד מִימְרָא בְּעִנֵּין זֶה:

אָמַר רַבִּי זְרִיקָא אָמַר רַבִּי אֶלְעָזָר, כָּל הַמְּזֻזָּל בְּנְטִילַת יָדִים, שְׁאֹכֵל תָּמִיד בְּלֹא נְטִילַת יָדִים, עוֹנֵשׁ הוּא שְׁנַעֲקָר מִן הָעוֹלָם, מִשּׁוֹם שֶׁעוֹבֵר עַל דְּבִרֵי חֲכָמִים וְחַיִּיב מִיתָה, כְּכָתוּב (קס"ה י ט) 'וְפָרִץ גֶּדֶר יִשְׁכְּנוּ נָחָשׁ'.

מביאה הגמרא דקדוקים שיש לדקדק בהם בנטילת ידים:

אָמַר רַב חִיָּיא בַר אֲשִׁי אָמַר רַב, כְּשֶׁנוֹטֵל יָדוֹ מִמֶּהם רִאשׁוֹנִים - נְטִילַת יָדִים שֶׁלפְּנֵי הַסְּעוּדָה, צָרִיךְ

מסעי ליום שלישי

תקמא

ביאור הגמרא	גמרא	ביאור הגמרא
שִׁיגְבִיָּה יָדָיו לְמַעַלָּה, שִׁיחִיו ראשי אצבעותיו כלפי מעלה והמים ירדו לכיוון זרועותיו, ואילו כשנוטל ידיו בַּמִּים אַחֲרֵינִים - נטילה שאחר הסעודה, צָרִיךְ שִׁישְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה, שִׁיחִיו ראשי אצבעותיו כלפי מטה, כדי שתורד זוהמת התבשיל שבידיו לקרקע. הגמרא מביאה ברייתא המסייעת לדינו של רב בנטילת מים ראשונים, וכן מפרשת את הטעם לדין זה. תִּנָּא נָמִי הָכִי, הַנּוֹמֵל יָדָיו קודם הסעודה, צָרִיךְ שִׁישְׁפִּיל יָדָיו לְמַעַלָּה, משום שאם יהיו ראשי אצבעותיו כלפי מטה, יש לחוש שִׁמְאָה יֵצֵא הַמִּים חוץ לַפֶּקֶד - מחוץ לכף היד	אל הזרוע, ויחזרו מהזרוע לכף היד, ויטמאו את הידיים. מאמר נוסף בענין נטילת ידיים: אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ, כָּל הָאוֹכֵל פֶּת בֹּלָא נִיגוֹב יָדָיו אחר הנטילה, דומה כְּאִילוֹ אוֹכֵל לָחֶם טָמֵא, משום שמאוס הוא לאכול פת בידיים רטובות, ונחשב כאוכל בטומאה, שְׁנֵאמַר (יחזקאל ד יג) 'וַיֹּאמֶר ה', כָּכָה יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לֶחֶם טָמֵא' וגו', ופסוק זה מתייחס לפסוק שלפניו, שאמר הקדוש ברוך הוא ליחזקאל שיעשה לו לחם משעורים וילוש אותו בצואת אדם, כדי להראות להם מה יגיע עליהם אם יילכו בגלות, הרי שלחם מאוס נקרא טמא: רש"י: שִׁיגְבִיָּה יָדָיו. ראשי אצבעותיו שיהו המים משפיעין לזרועותיו ולקמן מפרש טעמא: שִׁמְאָה יֵצֵא מִים חוץ לַפֶּקֶד ויחזרו ויטמאו את הידיים. כדחנן זמסכת ידים (פ"ג)	שִׁיגְבִיָּה יָדָיו לְמַעַלָּה, מִים אַחֲרֵינִים צָרִיךְ שִׁישְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה. תִּנָּא נָמִי הָכִי הַנּוֹמֵל יָדָיו צָרִיךְ שִׁישְׁפִּיל יָדָיו לְמַעַלָּה, שִׁמְאָה יֵצֵא הַמִּים חוץ לַפֶּקֶד ויחזרו ויטמאו את הידיים. אָמַר רַבִּי אֲבָהוּ כָּל הָאוֹכֵל פֶּת בֹּלָא נִיגוֹב יָדָיו, כְּאִילוֹ אוֹכֵל לָחֶם טָמֵא, שְׁנֵאמַר 'וַיֹּאמֶר ה' כָּכָה יֹאכְלוּ בְנֵי יִשְׂרָאֵל אֶת לֶחֶם טָמֵא וגו'. רש"י: שִׁיגְבִיָּה יָדָיו. ראשי אצבעותיו שיהו המים משפיעין לזרועותיו ולקמן מפרש טעמא: שִׁמְאָה יֵצֵא מִים חוץ לַפֶּקֶד ויחזרו ויטמאו את הידיים. כדחנן זמסכת ידים (פ"ג)

מ"ג) שצריך ליתן המים על ידיו שני פעמים, והראשונים מטהרין את הידים והשניים מטהרין את המים הטופחים על ידיו שנטמאו בתחילה מחמת ידיים. ותנן הסם הידים מטמאות ומטהרות עד הפרק, כלומר מן הפרק ולמטה גזרו עליהן להיות שניות ופוסלות את התרומה, ומטהרות נטילה עד הפרק שעד הפרק צריך נטילה, נטל את הראשונים ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טהורים שהרי טיהרו השניים את הראשונים, נטל את הראשונים חוץ לפרק ואת השניים עד הפרק וחזרו ליד טמאה, כלומר יאלו הראשונים חוץ לפרק ועל השניים לא הקפיד לטוול עד מקום שיאלו הראשונים אלא עד הפרק כמשפטם, חזרו הראשונים ליד טמאה, שהרי נטמאו תחלה מחמת הידים והשניים לא טיהרו את היוצאים, הילכך צריך שיגביה ראשי אצבעותיו למעלה שמא יאלו מים הראשונים ויחזרו ויטמאו את הידים: אַחֲרֵינִים. של אחר הסעודה שחייבו חכמים מפני שמלח קדומית יש שמסמא את העיניים: צָרִיךְ לְהַשְׁפִּיל יָדָיו לְמַטָּה. כדי שתרד הזוהמא של תבשיל שצידיו שהרי להעביר הזוהמא הן: כָּל הָאוֹכֵל בֹּלָא נִיגוֹב יָדָיו. דבר מאוס הוא וחשוב כטומאה שנאמר (יחזקאל ד יג) 'ככה יאכלו בני ישראל את לחם טמא' אלמא דבר מיאוס קרי טומאה:

.....

ביאור הזוהר	זוהר (ח"ב שמות ב:)	ביאור הזוהר
במאמר זה מבואר גודל צערם של בני ישראל כשירדו לגלות בבל, כי מתוך שהיו ברום המעלה בארץ ישראל מתוך תענוגים, לכן כבדה עליהם עול הגלות, וחשבו שהקב"ה עוזב ושוב לא יוסיף לגאלם והיו שבורים ומדוכאים עד עפר. וכשראה זאת הקב"ה אמר לכל פמליא של מעלה וצבא השמים המלאכים והמרכבות הקדושות שיירדו עמו להיות עם ישראל בגלות, ואז נתגלה ליחזקאל הנביא מראה המרכבה, ואמר לבני ישראל שלא יצטערו כי הקב"ה עמהם בגלות. אבל הם לא האמינו לו עד שהוצרך לגלות להם כל מה שראה, ואע"פ שאין זה דרך ארץ לגלות כל סתרי השמים וכבוד אלהים הסתר דבר, אבל כדי להניח דעתם של ישראל ניתן לו רשות לגלות את כל מה שראה, וכיון ששמעו זאת בני ישראל שמחו ולא חששו יותר מצער הגלות, כי ידעו שהקב"ה עמהם ולא עיזבם.	אָמַר רַבִּי יִצְחָק, מֵאֵי דְכְּתִיב (ירמיה ט ט) 'עַל הַהָרִים אֲשֶׁא כְּבִי וְנָהִי, אֶלָּא אֵלֶּיךָ אֵינֶנּוּ טוֹרֵיָא רַמֵּיָא דְעֵלְמִין, וּמֵאֵן אֵינֶנּוּ טוֹרֵיָא רַמֵּיָא, אֵינֶנּוּ (איכה ד ז) 'בְּנֵי צִיּוֹן הַיְקָרִים הַמְּסֻלָּאִים בְּפֹז', וְהִשְׁתָּא הוּוּ נַחְתִּין בְּגִלּוּתָא בְּרִיחִיָּא עַל קַדְלֵיהוֹן, וַיִּדְּהוֹן מִהֲדִקֵּן לְאַחֲרָא. וְכַד עָאָלוּ ירדו בגלות באבני ריחיים על צוארם [שהניח עליהם נבוכדנצר כדי ליגעם בהליכתם], וַיִּדְּהוֹן מִהֲדִקֵּן לְאַחֲרָא - וידיהם קשורות מאחוריהם, וְכַד עָאָלוּ	במאמר זה מבואר גודל צערם של בני ישראל כשירדו לגלות בבל, כי מתוך שהיו ברום המעלה בארץ ישראל מתוך תענוגים, לכן כבדה עליהם עול הגלות, וחשבו שהקב"ה עוזב ושוב לא יוסיף לגאלם והיו שבורים ומדוכאים עד עפר. וכשראה זאת הקב"ה אמר לכל פמליא של מעלה וצבא השמים המלאכים והמרכבות הקדושות שיירדו עמו להיות עם ישראל בגלות, ואז נתגלה ליחזקאל הנביא מראה המרכבה, ואמר לבני ישראל שלא יצטערו כי הקב"ה עמהם בגלות. אבל הם לא האמינו לו עד שהוצרך לגלות להם כל מה שראה, ואע"פ שאין זה דרך ארץ לגלות כל סתרי השמים וכבוד אלהים הסתר דבר, אבל כדי להניח דעתם של ישראל ניתן לו רשות לגלות את כל מה שראה, וכיון ששמעו זאת בני ישראל שמחו ולא חששו יותר מצער הגלות, כי ידעו שהקב"ה עמהם ולא עיזבם.

תקמב

מסעי ליום שלישי

ביאור הזוהר

זוהר

ביאור הזוהר

בגלותא - וכשנכנסו בגלות בבבל, חשיבו עם ישראל דהא לית להו קיומא לעלמין - שאין להם תקומה לעולם, דהא [-שהרי] קודשא בריך הוא שביק לון - עזב אותם, ולא ישגח בהון לעלמין - ולא ישגח וירחם עליהם עוד לעולם.

ותנינן - ולמדנו, אמר רבי שמעון, ביהיא שעתא [-באותה שעה] שירדו בגלות קרא קודשא בריך הוא לכל פמליא דיליה [-של], וכל רתיבין מדישין - וקרא לכל המרכבות הקדושות, ולכל חיליה ומשרייתיה [-צבאן], ומחנותיו של מלאכים וברכבניו [-ולכל שריו], וכל חילא דשמיא - ולכל צבא השמים, ואמר לון [-להם], מה אתון עבדין הקא - מה אתם עושים כאן בשמים, ומה בני רחמיא [-אהובין] בגלותא דבבל, ואתון הקא - ואתם כאן בתמיה, קומו חותו בלכון [-רדו כולכם] בבבל, ואנא עמכון - ואני גם יורד עמכם להיות עם ישראל בגלות. דהא הוא דקתיב - זהו שנאמר (ישעיה נג יד) 'בה אמר יהוה וגו' למענכם שחתתי בבבל' וגו' והורדתי בריחים כלם. ופירושו 'למענכם שחתתי בבבל', דא [-זהו] קודשא בריך הוא שירד לגלות עם ישראל. 'והורדתי בריחים פולם' פירוש אילין כל רתיבין ומשריין עילאין - הם כל המרכבות ומחנות עליונות, שהוריד הקב"ה לבבל להיות עם ישראל.

פד נחתו - כשירדו בבבל כל המחנות האלו, אתפתחו שמיא - נפתחו השמים, ושראת [-ושרה] רוח נבואה קדישא על יחזקאל הנביא, וקמא

בגלותא בבבל, חשיבו דהא לית להו קיומא לעלמין, דהא קודשא בריך הוא שביק לון, ולא ישגח בהון לעלמין. ותנינן, אמר רבי שמעון, ביהיא שעתא קרא קודשא בריך הוא לכל פמליא דיליה, וכל רתיבין קדישין, וכל חיליה ומשרייתיה וברכבניו וכל חילא דשמיא, ואמר לון, מה אתון עבדין הקא, ומה בני רחמיא בגלותא דבבל, ואתון הקא, קומו חותו פלכון לבבל, ואנא עמכון. דהא הוא דקתיב (ישעיה נג יד) 'בה אמר יהוה למענכם שחתתי בבבל' וגו', למענכם שחתתי בבבל, דא קודשא בריך הוא. 'והורדתי בריחים פולם', אליו כל רתיבין ומשריין עילאין.

פד נחתו לבבל, אתפתחו שמיא, ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל, וקמא כל מה דקמא, ואמר לון לישראל, הא מאריכון הקא, וכל חילי שמיא ורתיביו דאתו למידר ביניכון. לא הימנוהו, עד דאצטרף לגלגל פל מה דקמא, וארא פך, וארא פך. ואי גלי יתיר ממה דגלי כלא אצטרף. פיון דקמו ישראל פך, חדו. וכד שמעו מלין מפומיה דיוחזקאל, לא חיישו על גלותהון כלל, דהא ידעו דקודשא בריך הוא לא שביק לון. וכל מה דגלי, ברשותא גלי.

פד נחתו לבבל, אתפתחו שמיא, ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל, וקמא כל מה דקמא, ואמר לון לישראל, הא מאריכון הקא, וכל חילי שמיא ורתיביו דאתו למידר ביניכון. לא הימנוהו, עד דאצטרף לגלגל פל מה דקמא, וארא פך, וארא פך. ואי גלי יתיר ממה דגלי כלא אצטרף. פיון דקמו ישראל פך, חדו. וכד שמעו מלין מפומיה דיוחזקאל, לא חיישו על גלותהון כלל, דהא ידעו דקודשא בריך הוא לא שביק לון. וכל מה דגלי, ברשותא גלי.

פד נחתו לבבל, אתפתחו שמיא, ושראת רוח נבואה קדישא על יחזקאל הנביא, וקמא

[-וראה] כל מה דקמא [-שראה] בנבואתו כמו שנאמר שראה את המרכבה, ואמר לון [-להם] לישראל, הא מאריכון הקא - הרי ריבונכם כאן עמכם בגלות, וכל חילי שמיא ורתיביו דאתו למידר - וכל צבא השמים ומרכבותיו שבאו לגור ביניכון, אבל כלל ישראל לא הימנוהו [-האמינו לו] שכן הוא, עד דאצטרף לגלגל פל מה דקמא [-שראה] במראה הנבואה, ואמר להם בפרטות וארא פך, וארא פך. ואי גלי יתיר ממה דגלי כלא אצטרף - ואפילו אם גילה להם יותר מדאי הכל היה נצרך, בשביל להניח דעתם של כלל ישראל. [ובזה מיושב מה שהקשו בזוהר

בתחילת המאמר שלא נרפס כאן], איך גילה יחזקאל הנביא את כל מראה המרכבה שראה, והלא מי שהכניסו המלך לארמונו והראה לו את כבודו אין זה דרך ארץ לגלות את כל מה שראה. ותירץ כאן מפני שהוצרך להפיס דעתם של ישראל שיוכלו לסבול את צער הגלות, בידעם שהקב"ה וכל פמליא של מעלה עמהם בגלות. פיון דקמו [-שראו] ישראל פך שהקב"ה עמהם, חדו [-שמחו] וכד - וכששמעו מלין מפומיה - דברים אלו מפיו דיוחזקאל הנביא, לא חיישו [-חששו] על גלותהון דקמא [-גלותם] בבבל, דהא [-שהרי] בזה ידעו דקודשא בריך הוא לא שביק לון [-עזב אותם]. ולכן כל מה דגלי [-שגילה] יחזקאל הנביא, ברשותא גלי - ברשות הקב"ה גילה לישראל, כדי להפיס דעתם של ישראל שיוכלו לסבול את צער הגלות.

מסעי ליום שלישי

תקמג

יוסף דחק

הלכה

מבוא

מעניינו של התרגום שבינו העם את המקרא על ידי התרגום, ולכן אין מתרגם עד שישמעו את כל הפסוק מפי הקורא וכן אין הקורא מתחיל פסוק אחר עד שיסיים המתורגמן, וכדומה. עוד ענין יש שידעו העם שהוא רק תרגום ולא נאמר בתורה, ולכן הקורא אסור לסייע למתורגמן. וכן צריך לקרות באימה וביראה כמו את התורה עצמה, ולכן אסור לסמוך עצמו בשעה שקורא. ישנם כמה פסוקים שאסור לתרגמם, כגון מעשה העגל וברכת כהנים, ולהלן יתבאר ענינם.

פרטי דינים בסדר התרגום

א אין הקורא רשאי להגביה את קולו יותר מן המתרגם, וכן המתרגם לא יגביה את קולו יותר מן הקורא, אלא שניהם קוראים בקול אחד, שנאמר (שמות יט יט) 'מִשָּׁה יִדְבֹר וְהָאֱלֹהִים יַעֲנֶנּוּ בְּקוֹל', כלומר, בקולו של משה. ואין המתרגם רשאי להתחיל לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא. וכן אין הקורא

הלכות תפלה

א אין הקורא רשאי להגביה קולו יותר מן המתרגם, והמתרגם לא יגביה קולו יותר מן הקורא. ואין המתרגם רשאי לתרגם עד שיכלה הפסוק מפי הקורא. ואין הקורא רשאי לקרות פסוק אחר עד שיכלה התרגום מפי התרגמן. ואין התרגמן נשען לא לעמוד ולא לקורה, אלא עומד באימה וביראה. ולא יתרגם מתוך הקרב אלא על פה. ואין הקורא רשאי לסייע לתרגמן, שלא יאמרו תרגום פתוח בתורה. והקטן מתרגם על ידי גדול, ואין פבור לגדול שיתרגם על ידי קטן. ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד, אלא אחד קורא ואחד מתרגם:

ב ולא כל המקראות מתרגמין בצבור, מעשה ראובן, וברפת כהנים, ומעשה העגל מן ויאמר משה אל אהרן עד וירא משה את העם וגו' (שמות לב כא-כה), ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם (שם פסוק לה), פלם נקראין ולא מתרגמין. ובמעשה אֶמְנוֹן (שמואל ב' פרק יג) בַּמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר אֶמְנוֹן בֶּן דָּוִד נִקְרָא וְלֹא מִתְּרָגֵם:

א. רמב"ם פרק יב הלכה יא. ב. שם הלכה יב.

מבוארת

ולא יתרגם מתוך הקרב אלא על פה, מפני שהתרגום הוא מדברים שבעל פה שאי אתה רשאי לכותבם. ואין הקורא רשאי לסייע לתרגמן, כדי שלא יאמרו שהתרגום פתוח בתורה. ומותר להעמיד את הקטן להיות מתרגם על ידי גדול, ולהיפך לא, שאין פבור לגדול שיתרגם על ידי קטן. ולא יהיו המתרגמין שנים כאחד משום ששני קולות אינם נשמעים יפה, אלא אחד קורא ואחריו אחד בלבד מתרגם:

דברים שאין מעמידים עליהם מתורגמן

ב ולא כל המקראות מתרגמין בצבור,

אלא מעשה ראובן - ויגף ראובן וישפכ את בלחה פילגש אֶבִיר' (בראשית לה

כב), וברפת כהנים (במדבר ו

כד-כו), משום שנאמר בה

(שם פסוק כו) 'וַיֵּשֶׁא ה' פִּנְיֹו כְּבִיכּוֹל הַקֶּבֶד' נִשָּׂא פָנָיו לְיִשְׂרָאֵל, ומעשה העגל מן

'וַיֹּאמֶר מֹשֶׁה אֶל אֶהְרֹן עַד וַיֵּרָא מֹשֶׁה אֶת הָעָם וְגו' (שמות לב כא-כה), משום

שנאמר שם (פסוק כד) 'וַיֵּצֵא הָעָם הַזֶּה' שלא יאמרו

כביכול יש בו ממש, ועוד פסוק אחד ויגף ה' את העם (שם פסוק לה) משום שנאמר בו 'אֲשֶׁר עָשָׂה אֶהְרֹן, בָּלָם נִקְרָאִין וְלֹא מִתְּרָגֵם. ובמעשה אֶמְנוֹן (שמואל ב' פרק יג) בַּמָּקוֹם שֶׁנֶּאֱמָר (שם פסוק א) 'אֶמְנוֹן בֶּן דָּוִד נִקְרָא וְלֹא מִתְּרָגֵם, משום כבודו של דוד המלך:

מוסר

(ספר חסידים סימן קמח)

ביאור מוסר

ה' ברא גדר לאוין לעין וללשון כדי שיוכלו להישמר מן העבירה

שם לאֲזָנִים הָאֲצָבָעוֹת הַמְּשׁוּפּוֹת פִּתְדוֹת, או אֲלִיָּת

לעיל (סוגא נמוסר לוי ז' מסעי) נתבאר שאיברים אשר יכולים להיכשל על ידם בעבירה, ברא הקב"ה גדר וחומה סביבם, כדי שיוכל האדם להתרחק מן העבירה, ועכשיו מבאר מה הם הגדרות, שם גדר וחומה לְאָזְנִים, אלו הן הָאֲצָבָעוֹת הַמְּשׁוּפּוֹת - המחודדות בראשיהן פִּעֵין יְתִדוֹת - כמסמרים המחודדים בראשיהם, או אֲלִיָּת - החלק הרך שבתחתית

תקמד

מסעי ליום שלישי

ביאור מוסר

מוסר

האזון שהיא רחבה הרבה, כדי להיות האצבעות והאליה חומה וגדר נגד און השומע, שאם ישמע האדם דבר חטא, יניח אצבעותיו לתוך אזניו, או יכופף האליה לתוך האזון (כמויות ט). וכן שם גדר וחומה לעינים, אלו העפעפים שבהם יוכל האדם לקפות ולקטותם ולעצום את עיניו מראות ברע. וכן ברא הקב"ה מסביב לעיניו שתי חומות, חומת עצם - השנינים וחומת בשר - שפתיים, כדי שיוכל האדם ליהרר מלדבר בלשון הרע ושום דבר עבירה (ערכין טו):

והאדם הנבזה, כשהוא שם אזניו לשמע עבירה, ועיניו לראות עבירה, לשונו להצמיד מרמה, מה עשה, פרץ גדר מלכו של עולם. כמה החטאים נענשו, קח משל, אדם הפורץ גדר מלך בשר ודם הוא חזק מיתה, הפורץ גדר מלכו של עולם אשר מסר לידו לשמור, על אחת כמה וכמה שכן מות הוא, ועל זה נאמר (קהל י ט) 'ופרץ גדר ישכנו נחש':

שברא מלכו של עולם. ואם תרצה לדעת עד כמה החטאים - החוטאים הללו נענשו, קח - תלמד קל וחומר מן המשל באדם הפורץ גדר שעשה מלך בשר ודם, הלא הוא חזק מיתה למלך, כל שכן הפורץ גדר שברא מלכו של עולם, והגדר הוא אשר מסר ה' לידו של האדם כדי שיוכל לשמור על איבריו, ולא עשה כן, על אחת כמה וכמה שכן מות - שחיב מיתה הוא, ועל זה נאמר (קהל י ט) 'ופרץ גדר, עונשו הוא שיכנו נחש' וימות:

הוספות חדשות

פניני אור החיים (במדבר לד יט)

למה יהודה וגו'. צריך לדעת למה נשתנה מטה יהודה ומטה שמעון ומטה בנימין שלא הזכיר 'נשיא' בהם. ואולי כי להיותם סמוכים לזכרון נשיא אחד נשיא אחד, מובן כי הם נשיאים, ומשלשה ואילך הפלג זכרון הנשיאות, והצרך הכתוב לזכרו בכל אחד: וראיתי בשם רבנו נסים גאון, כי ביהודה לא הצרך כי ידוע כלב לנשיא, שמעון

מאורי אור

מלך, וגם יצאה ממנו מלכות בית דוד. והורדה היא לו ליקרות נשיא. ז שנאמר (שמואל א' ט א-ב) 'ויהי איש מבנימין ושמו קיש בן אביאל בן צרור בן בכורת בן אפיח בן איש ימיני גבור חיל, ולו היה בן ושמו שאול' וגו'. וא"כ גם מבנימין היה מלך, ולכן אין ראוי לקרוא לו נשיא. ח משום מעשה זמרי.

א כי בכל השבטים הזכיר 'נשיא', ולמה בהם לא הזכיר 'נשיא'. ב לכן בשלשה הראשונים הסמוכים לאומרו 'נשיא' לא הזכיר 'נשיא'. ג כדי להודיענו שהיו נשיאים. ד כי כלב היה ידוע לכולם שהוא מהנשיאים. ה מדכתיב (לעיל יא כז) 'וירץ הנער ויגד למשה ויאמר אלדד ומידד מתנבאים במחנה'. ו שהוא עצמו היה

מצוות ה'

רבינו על גביהם, הרי ע"א. הגדול שבהן הוא ראש הישיבה והוא הנקרא נשיא, ומי שהוא גדול אחריו יושב בימינו והוא הנקרא אב בית דין. ומי שהוא גדול אחריו יושב משמאלו של הנשיא ואחריו יושבין לפי שנותיהם ולפי מעלתם כחצי גורן עגולה, ונקראים סנהדרין גדולה, ועוד מעמידן שני בתי דינים של כ"ג כ"ג, ונקראין

תעא רגן מצות עשה למנות שופטים לדון ולהעמיד שוטרים לכפות ולרדות במקל להעמיד הדת על פי השופטים, שנאמר (דברים טו יט) 'שופטים ושוטרים תתן לך' וגו'. מתחלה קובעין בית דין הגדול במקדש בלשכת הגזית, והם שבעים ואחד איש, שנאמר (במדבר י"ט טו) 'אספה לי שבעים איש ומשה

מסעי ליום שלישי

תקמה

מצוות ה'

שלשה אין צריכין להיות בכל המעלות, ועל כל פנים צריכין שיהא בכל אחד מהם שבעה דברים, חכמה ענוה יראה שנאת ממון אהבת אמת אהבת הבריות להן בעלי שם טוב, וצריך שיהיה להן לב אמיץ להציל עשוק מיד עושקו (ועיין מנחם מנדל). ואע"פ שאין בית דין פחות משלשה, מותר אחד לדון דיני ממונות מן התורה. ומדברי סופרים עד שיהיו שלשה. ושנים שדנו אין דיניהם דין. ויחיד מומחה לרבים או שנטל רשות מבית דין מותר לדון יחיד אבל אינו נקרא בית דין. וכל בית דין צריכין להיות סמוכין. עיין כלל ו' ח': סנהדרין פ"א (ב. ואלף). מכות ז'. רמב"ם סנהדרין פ"א. סה"מ מצוות עשה קע"ו. סמ"ג עשין צ"א. שו"ע חו"מ סימן א':

סנהדרין קטנה, אחד על פתח העזרה ואחד על פתח הר הבית. ובכל עיר מישאל שיש בה ק"ך איש ויותר ויש מהם שני חכמים גדולים אחד ראוי ללמד בכל התורה ואחד ראוי לשמוע, מעמידין סנהדרין קטנה של כ"ג. ועיר שאין בה ק"ך איש מעמידין בה בית דין שלשה דיינים. ואין מעמידין בסנהדרין בין בגדולה בין בקטנה אלא אנשים חכמים ונבונים בתורה ויודעים קצת משאר חכמות ואצטגנינות. ואין מעמידין בסנהדרין אלא מיוחסים הראוי להשיאן לכהונה. ואין מעמידין בסנהדרין לא זקן מופלג ולא סריס. וצריכין הסנהדרין להיות מנוקים מכל מום. וצריך לחפש שיהיו כולן בעלי שיבה בעלי קומה בעלי מראה ונבונים לחש ושידעו ברוב לשונות. בית דין של

הרב

(סי' קז סעיפים א-ב)

שו"ע

לך חידוש גדול מזה. ועל ידי חידוש חזון ומתפלל בנדבה כל הפעמים שיצא, חוץ מתפלת מוסף שאין מתפללין אותה בנדבה אפלו מוסף ראש חודש, כיון שאומר ומוספים בהלקתם, והמוספים אינן קרובין אלא משל צבור, ואין היחיד יכול להתנדב אותם. ובשבת ויום טוב אינן מתפללין נדבה כלל, לפי שאין נדרים ונדבות קרובין בהם: **ב** אם התחיל להתפלל לשם חובה, שהיה סובר שלא התפלל עדין ונזכר בתוך התפלה שפךר התפלל, צריך לפסק אפלו באמצע ברכה, ואפלו יכול לחדש בה דבר אינו יכול לגמרה לשם נדבה, כיון שפךר התחיל בה לשם חובה, ואי אפשר להביא קרבן שחציו חובה וחציו נדבה^א:

א אם הוא מספק אם התפלל שמונה עשרה אם לאו, צריך לחזור ולהתפלל, ומתנה ואומר אם לא התפללתי תהא לחובתי, ואם התפללתי תהא לנדבתי. ואף על פי שכל ספק מדברי סופרים להקל, הצריכו לחזור ולהתפלל מפני שהלואי שיתפלל אדם כל היום בתורת נדבה^א. אלא שאם ברי לו שהתפלל כבר וחזר ומתפלל בתורת נדבה, צריך לחדש איזה דבר בתפלתו^ב, כדי להודיע שהוא נדבה, ולא יהא במקריב שני תמידין ועובר משום כל תוסף, שתפלת חובה היא במקום עולת התמיד, ותפלת נדבה היא במקום עולת נדבה. אבל אם מספק אם התפלל אם לאו, אין צריך לחדש שום דבר בתפלתו השניה שפשוטו ומתפלל על הספק אין

פסקי משנ"ב

א במשנ"ב (ס"ב): כתב בדרך החיים דערבית בספק אינו צריך לחזור ולהתפלל תפלת שמונה עשר, דקבעוה חובה בודאי לא בספק. אבל מדברי הפמ"ג משמע רק דאין חוב עליו לכולי עלמא עיין שם, אבל לכתחילה נכון הוא שיחזור ויתפלל גם בערבית. ועל צד היותר טוב, יראה לחדש דבר בהחזרה. **ב** במשנ"ב (ס"ד): דווקא בנדבה, אבל לשם חובה אפילו בחידוש אסור.

א במשנ"ב (ס"ב): כתב בדרך החיים דערבית בספק אינו צריך לחזור ולהתפלל תפלת שמונה עשר, דקבעוה חובה בודאי לא בספק. אבל מדברי הפמ"ג משמע רק דאין חוב עליו לכולי עלמא עיין שם, אבל לכתחילה נכון הוא שיחזור ויתפלל גם בערבית. ועל צד היותר טוב, יראה לחדש דבר בהחזרה. **ב** במשנ"ב (ס"ד): דווקא בנדבה, אבל לשם חובה אפילו בחידוש אסור.

